

Kees Vuyk en de kunst

In 1950 publiceerde J.J. Dijksterhuis zijn *De mechanisering van het wereldbeeld*, waarin hij de opkomst van de moderne natuurwetenschappen beschreef, die sinds Descartes en Newton het aanzien van onze cultuur hebben bepaald. Met de economie is de wetenschap sindsdien zo dominant geworden, dat we alles door naar bril bezien. Een befaamd boek en terecht, oordeelt Kees Vuyk. Maar in zekere zin is het nu verouderd. Tot nog toe waren inderdaad techniek en kapitaal de grote idealen van onze cultuur, maar langzamerhand moeten zij steeds meer hun hegemonie overdragen aan de kunst. Wat zich in onze postmoderne tijd voltrekt is – luidt dan ook de titel van zijn boek, waarin hij een aantal verspreide opstellen bijeenbrengt – *Estheticering van het wereldbeeld*. De kunst sluit zich niet meer op in kleine avant garde-clubjes, maar doordesemt steeds meer sectoren van de cultuur. Seksualiteit? He, ho, of bi, hard of soft, alleen, samen of met meer, smaak geeft de doorslag. Politiek? Het moet worden verkocht, als een produkt. Hoe doe je dat? Door te appeleren aan de smaak van het publiek. Kunstzinnigheid is niet alleen meer iets voor de *happy few* nee, zij behoort als *life style* voortaan aan de massa. 'Oriëntatie op schoonheid is de postmoderne plicht'. Vuyk brengt deze cultuuromslag met en-

kele grove schetsen in kaart en geeft er ook een verklaring voor: nu alle objectieve waarden zijn weggevallen en mensen alle houvast in het leven dreigen te verliezen, scheppen ze zichzelf een leefbare orde door vorm aan hun leven te geven. Kunst is niets anders dan deze 'vormgeving', als reactie op het nihilisme. Bij kunst moeten we dus niet in de eerste plaats aan het mooie denken, maar aan de creatieve manier waarop mensen reageren op het absurde van het bestaan. Ze scheppen zichzelf illusies, maar het zijn mooie, aantrekkelijke illusies, die maken dat je zin krijgt in het leven. Kunst is, zegt Vuyk iets diepzinniger, 'een spel met de mogelijkheden van het leven om ze tegen het gewicht van de werkelijkheid te beschermen'. Terwijl de moderne mens nog in zichzelf houvast vond, heeft de postmoderne mens deze illusie van het 'subject' doorschouwd. Vuyk citeert Luigi Pirandello: 'Voor mij ligt het drama hierin, mijnheer, dat ik besef, dat ieder van ons – ziet u – denkt dat hij één geheel is; maar dat is niet waar, hij is zoveel, net zoveel als de mogelijkheden die hij in zich heeft: 'één' met deze, 'één ander' met die, heel verschillend.' Postmodernisme wil zeggen: de illusie van de ene werkelijkheid loslaten en zich overgeven aan de vele perspectieven die het bestaan biedt. De contingentie aanvaarden: wij zijn zoals wij zijn, maar hadden

ook anders gekund.

Vuyk omhelst dit postmodernisme zonder voorbehoud. Zijn kijk op kunst wordt daardoor wel erg kieskeurig. Niet alle kunst kan nog door de beugel. Omdat de literaire kunst (evenals trouwens de film) alles beoordeelt vanuit het ene perspectief van het ene bewustzijn, hebben zij in feite hun langste tijd gehad. Het theater, spel met illusies, heeft echter de toekomst. Niet het toneel met schrijver, regisseur, publiek en veel tekst, maar het experimentele theater waarin acteurs mogelijke auteurs worden en toeschouwers op hun beurt potentiële acteurs. Postmodernisme betekent de theatralisering van de hele werkelijkheid. 'Zichzelf zien als een ander, het is niet zoals het is', dat is de boodschap van het theater, en zij geldt niet alleen op het toneel. Vuyk geeft zelf ergens aan dat hij misschien wel wat speculatief te werk gaat. Dat is ook zo, ondanks zijn heldere stijl. De opstellen zijn eerder houtskoolschetsen dan pentekeningen. En hier en daar overdrijft hij schromeloos. Maar desondanks: Vuyk fungeert als seismograaf van bepaalde ondergrondse verschuivingen in onze cultuur. Maar om ze nu zo harts-tochtelijk te omhelzen als hij het doet? Na zo'n overdosis postmodernisme heb ik de neiging om weer een poosje rustig modern te blijven doen.

Frits de Lange

Kees Vuyk, *De estheticering van het wereldbeeld. Over filosofie en kunst*. Uitgave Kok Agora. Prijs f 39,90.